

Mentransformasikan Hubungan Industri Di Malaysia: Keberkesanan Pengurusan Keselamatan Dan Kesihatan Pekerja

(Transformation of Industrial Relations in Malaysia: The effectiveness on Management of Occupational Safety and Health)

NUR FARHANNA SADON*

Faculty of Social Sciences and Humanities, Universiti Malaysia Sarawak, 94300 Kota Samarahan, Sarawak, Malaysia

*Corresponding author: farhannasadon@gmail.com

ABSTRAK

Keselamatan dan kesihatan pekerja bertujuan untuk melindungi keselamatan dan kesihatan pekerja. Keselamatan di tempat kerja merupakan satu aspek penting di dalam sesebuah organisasi syarikat. Keselamatan di tempat kerja penting dalam menjamin kesejahteraan pekerja. Kerajaan Malaysia telah mengambil langkah-langkah yang perlu dengan memperkenalkan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerja 1994 pada 25 Februari 1994. Tanggungjawab dalam penguatkuasaan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerja ini telah diberikan kepada Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerja (JKKP) yang berada di bawah Kementerian Sumber Manusia.

Kata kunci: Bahaya, keselamatan, kesihatan, majikan, sumber manusia

Abstract

The occupational safety and health of workers are aimed to protect employees.. Safety at workplace is a crucial aspect in a company's organization. Safety in workplace is important in guaranteeing the worker's wellbeing. The Malaysia Government has taken the required steps by introducing the Occupational Safety and Health Act 1994 on 25th of February 1994. The responsibilities in enforcing Occupational Safety and Health Act is given to the Occupational Safety and Health Department (OSHD) which is under the Ministry of Human Resource.

Keywords: Employer, hazard, health, human resource, safety

Copyright: This is an open access article distributed under the terms of the CC-BY-NC-SA (Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 International License) which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, for non-commercial purposes, provided the original work of the author(s) is properly cited.

PENGENALAN

Keselamatan dan kesihatan pekerja merupakan satu proses pengurusan yang bertujuan untuk melindungi keselamatan dan kesihatan pekerja. Keselamatan di tempat kerja merupakan satu aspek penting di dalam sesebuah organisasi syarikat. Selain itu, keselamatan di tempat kerja merupakan elemen penting dalam menjamin kesejahteraan pekerja. Menurut Abdullah (2011), keselamatan bermaksud sesuatu keadaan yang terpelihara atau terhindar daripada bahaya, bencana atau gangguan yang boleh menyebabkan berlakunya kemalangan. Manakala, Bahari (2006) pula mendefinisikan keselamatan sebagai keadaan yang selamat dan bebas daripada bahaya, termasuk kecederaan dan risiko, pengetahuan atau kemahiran dalam mengelakkan kemalangan atau penyakit dan kualiti atau keadaan yang tidak membawa risiko. Jika dilihat dari sudut definisi, kesihatan pula ialah perlindungan tubuh dan fikiran dari penyakit yang berpunca dari proses, bahan atau prosedur yang digunakan di tempat kerja. Kedua-dua perkataan ini digabungkan bagi menggambarkan betapa pentingnya kedua-dua aspek ini ditekankan dalam persekitaran tempat kerja. Kerajaan Malaysia telah mengambil langkah-langkah yang perlu dengan memperkenalkan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerja 1994 pada 25 Februari 1994. Pengenalan kepada Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerja dianggap sebagai satu penyelesaian terhadap isu ini berdasarkan kajian kemalangan di tempat kerja dan faktor-faktor yang terlibat. Tanggungjawab dalam penguatkuasaan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerja ini telah diberikan kepada Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerja (JKKP) yang berada di bawah Kementerian Sumber Manusia.

Antara faktor yang membawa kepada pengenalan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerja 1994 adalah kerana terdapatnya banyak kelemahan di dalam Akta Kilang dan Jentera 1967 dan statistik kemalangan di tempat kerja yang tinggi. Sebagai contoh, insiden letupan kilang mercun di Sungai Buloh yang berlaku pada 1994 yang

mengakibatkan berpuluh-puluh pekerja terperangkap dan terkorban di dalam insiden tersebut. Di bawah Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994, ianya merupakan salah satu tanggungjawab majikan untuk mengambil berat tentang keselamatan dan kesihatan para pekerja ketika bekerja dan juga orang lain yang turut berada di kawasan tersebut. Akta ini dikawalsedia oleh Jabatan Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan dari Kementerian Sumber Manusia dan dibahagikan kepada lima belas bahagian iaitu Permulaan, Perlantikan Pegawai, Majlis Negara bagi Keselamatan dan Kesihatan, Kewajipan Am Majikan dan Orang Yang Bekerja Sendiri, Kewajipan Am Perekabentuk, Pengilang dan Pembekal, Kewajipan Am Pekerja, Organisasi Keselamatan dan Kesihatan, Pemberitahuan Mengenai Kemalangan, Kejadian Berbahaya, Keracunan Pekerjaan dan Penyakit Pekerjaandan Siasatan, Larangan Terhadap Penggunaan Loji atau Bahan, Tataamalan Industri, Penguatkuasaan dan Penyiasatan, Liabiliti bagi Kesalahan, Rayuan, Peraturan-peraturan dan Pelbagai.

Jadual 1. Statistik kemalangan pekerjaan mengikut sektor sehingga Oktober 2018 (Kes Disiasat).

Sektor	Bilangan THUK	Bilangan HUK	Bilangan Maut	Jumlah
Pembuatan	1188	90	25	1303
Perlombongan dan Penguarian	18	2	2	22
Pembinaan	61	6	81	148
Pertanian, Perhutanan dan Perikanan	264	7	18	289
Kemudahan Elektrik, Gas, Air dan Perkhidmatan Kebersihan	47	0	1	48
Pengangkutan, Penyimpanan dan Komunikasi	54	2	9	65
Perdagangan Borong dan Runcit	49	2	1	52
Hotel dan Restoran	59	2	1	62
Kewangan, Insurans, Harta Tanah dan Perkhidmatan Perniagaan	102	5	13	120
Perkhidmatan Awam dan Pihak Berkuasa Berkanun	21	0	3	24
Tiada Maklumat	497	11	19	527
JUMLAH	2360	127	173	2660

Petunjuk:

THUK – Tidak Hilang Upaya Kekal

HUK – Hilang Upaya Kekal

Sumber: Bahagian Dasar Antarabangsa & Pembangunan Penyelidikan

METODOLOGI DAN SUMBER DATA

Kajian ini menggunakan sumber sekunder daripada pelbagai rujukan. Sumber-sumber yang dikaji adalah daripada artikel-artikel, buku-buku dan laporan-laporan media dan institusi kerajaan. Pengkaji telah meneliti sumber-sumber tersebut dengan mendalam untuk memahami isu yang dikaji. Ada sebahagian isu yang dikaji terhad daripada sumber sekunder. Ini adalah batasan kajian ini.

ANALISIS DAN PERBINCANGAN

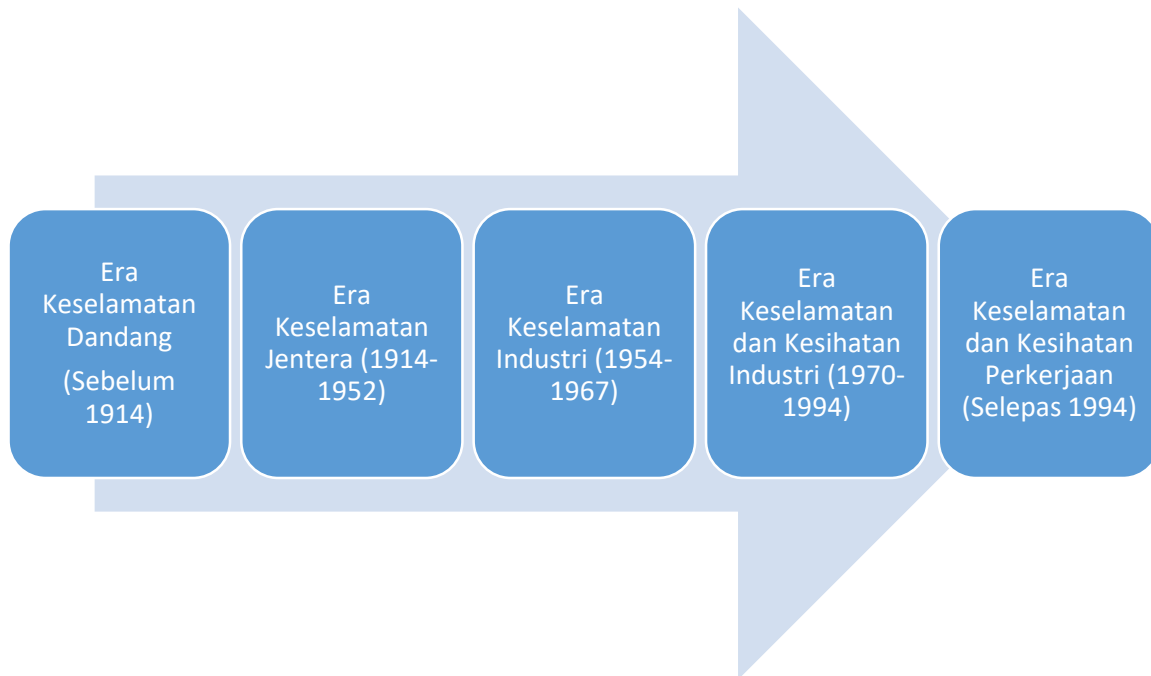
Pengurusan Keselamatan Dan Kesihatan Di Malaysia: Undang-undang Pelaksanaan

Tujuan utama Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 adalah untuk memastikan keselamatan, kesihatan dan kebajikan orang-orang yang sedang bekerja, menggalakkan suatu persekitaran pekerjaan yang bersesuaian dengan fisiologi dan psikologi orang-orang yang sedang bekerja serta mengadakan suatu sistem perundangan yang berasas kepada peraturan-peraturan dan tata amalan industri di Malaysia di samping peruntukan akta. Secara ringkasnya, akta ini bertujuan untuk menjamin keselamatan bukan sahaja kepada pekerja tetapi juga kepada orang lain yang berada di tempat kerja. Orang lain tersebut merujuk kepada tetamu atau sesiapa sahaja yang mempunyai urusan dengan organisasi berkenaan.

Manakala, skop akta ini antara lain adalah merangkumi dan melindungi semua orang yang bekerja dalam semua aktiviti ekonomi termasuk perkhidmatan awam, badan berkanun dan sektor swasta di Malaysia kecuali mereka yang bekerja di atas kapal perdagangan dan angkatan tentera. Antara sektor-sektor yang dirangkumi akta ini adalah sebagaimana peruntukan dinyatakan dalam jadual pertama di bawah seksyen 1(2) iaitu perkilangan, perlombongan dan kuari, pembinaan, pertanian, perhutanan dan perikanan, kemudahan elektrik, gas, air dan perkhidmatan

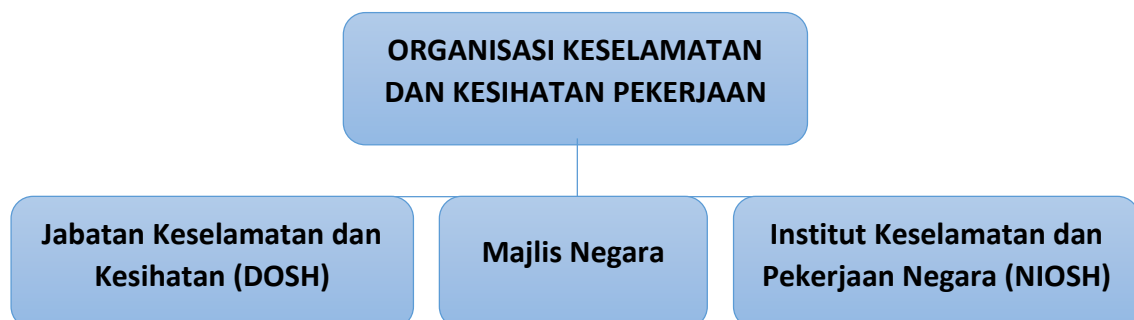
kebersihan, pengangkutan, penyimpanan dan komunikasi, perdagangan borong dan runcit, hotel dan restoran, kewangan, insurans, hartanah dan perkhidmatan perniagaan, perkhidmatan awam dan pihak berkuasa berkanun.

Isu keselamatan dan kesihatan pekerja ditempat kerja adalah agenda yang telah lama dititikberatkan di negara ini semenjak 120 tahun yang lalu. Perkembangan keselamatan dan kesihatan pekerjaan di Malaysia boleh dibahagikan kepada lima tahap mengikut rajah 2:

Rajah 1. Perkembangan kesihatan dan pekerjaan di Malaysia.

Pada tahap kelima, Parlimen telah menggubal undang-undang yang dikenali sebagai Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994. Perundangan yang baru ini digubal bagi memberi liputan yang menyeluruh kepada isu keselamatan dan kesihatan pekerjaan kerana Akta Kilang dan Jentera 1967 yang terdahulu hanya meliputi keselamatan dan kesihatan pekerja di sektor perkilangan, perlombongan, penguarian dan pembinaan yang mana keselamatan dan kesihatan di sektor industri tidak diliputi. Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan tidak melupakan tetapi hanya melengkapi undang-undang yang sedia ada. Walau bagaimanapun, sekiranya terdapat sebarang pencanggahan, Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 akan mengatasinya.

Rajah 2. Organisasi keselamatan dan kesihatan pekerja.

Di antara fungsi-fungsi Jabatan Keselamatan dan Kesihatan adalah menguatkuasakan Akta Kilang dan Jentera 1967 dan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994, menjalankan kerja galakan dan promosi, mengkaji perundangan sedia ada, memberi khidmat nasihat dan kepakaran, menjadi secretariat kepada Majlis Negara bagi Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan.

Majlis Negara bagi Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan di bawah Kementerian Sumber Manusia adalah sebuah badan tertinggi yang bertanggungjawab menentukan halatuju dan dasar negara berhubung dengan keselamatan dan kesihatan pekerjaan di Malaysia. Ia ditubuhkan oleh Menteri Sumber Manusia pada tahun 1995 mengikut kehendak Seksyen 8 Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994. Majlis Negara ditubuhkan bertujuan untuk menjadikan semua tempat kerja di Malaysia selamat di samping meningkatkan tahap keselamatan dan kesihatan pekerja seterusnya menjadikan amalan kerja selamat dan sihat sebagai sebahagian daripada budaya rakyat Malaysia yang mana pelaksanaannya adalah berlandaskan kepada proses tripatisime. Di antara fungsi-fungsi Majlis Negara adalah membincangkan, mengkaji dan menyiasat melalui proses tripatisime dan seterusnya mengemukakan cadangan-cadangan kepada Menteri Sumber Manusia, berhubung dengan perkara-perkara yang selaras dengan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan, bagi tujuan meningkatkan tahap keselamatan dan kesihatan di semua sektor industri dan tanpa menjejaskan keluasan makna peruntukan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan. Manakala, Institut Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan Negara ditubuhkan pada 24 Jun 1992 bertujuan untuk menyediakan latihan dan penyelidikan berkaitan keselamatan dan kesihatan pekerja dalam pelbagai industri.

Mentransformasikan Hubungan Industri Di Malaysia: Pentingnya Pengurusan Keselamatan Dan Kesihatan Pekerjaan

Dalam era globalisasi ini, Malaysia semakin maju ke hadapan. Sumber manusia pula dilihat sebagai tulang belakang utama dalam semua kejayaan. Justeru itu, salah satu aspek pembangunan yang paling penting yang perlu dititikberatkan adalah berhubung soal keselamatan dan kesihatan pekerja. Sebagaimana yang telah digariskan, hak untuk hidup adalah hak asasi manusia sepertimana hak untuk bekerja di dalam suasana yang selamat serta sihat. Namun begitu, mengikut Pertubuhan Buruh Antarabangsa (ILO) (2000), lebih 1.2 juta pekerja dinafikan haknya setiap tahun. Ekoran daripada itu, kemalangan, kecelakaan dan pelbagai penyakit berlaku akibat daripada bentuk kerja atau tempat kerja mereka. Berdasarkan perangkaan pula, lebih 100,000 kemalangan berlaku di tempat kerja setiap bulan, iaitu 3,000 setiap hari atau dua kecelakaan bagi setiap minit (Lee Lam Thye, 2000).

Isu kemalangan di tempat kerja tidak lagi dipandang ringan. Ia merupakan suatu fenomena yang harus ditangani di peringkat global. Jika tidak dibendung dengan segera, ia boleh mendatangkan musibah yang tidak dapat diterima dari segi ekonomi, sosial serta moral. Pengetahuan mengenai keselamatan dan kesihatan pekerjaan bukanlah satu perkara yang boleh dipandang ringan oleh pihak majikan mahupun para pekerja. Pihak kerajaan dan badan-badan bukan kerajaan atau NGO perlu terlibat secara serius dalam memberikan pengetahuan kepada para pekerja mereka mengenai keselamatan dan kesihatan pekerjaan. Masalah ini sering diperkatakan kerana telah banyak berlaku kemalangan dalam pekerjaan terutamanya dalam sektor perkilangan. Walaupun sektor perindustrian penyumbang utama kepada pembangunan ekonomi Malaysia namun, pengetahuan mengenai keselamatan dan kesihatan pekerjaan perlu diberi tumpuan oleh semua pihak. Pengabaian mengenainya boleh mendatangkan kesan yang buruk kepada perkembangan dan perjalanan sesebuah organisasi perindustrian dan yang lebih buruk kepada negara.

Mahatheran (1984) pula mengatakan bahawa, pengetahuan mengenai keselamatan dan kesihatan pekerjaan merupakan satu cabang disiplin yang melibatkan beberapa orang pakar daripada pelbagai bidang penting seperti perubatan, keselamatan dan kesihatan pekerjaan, kaji racun, insuran, perundangan mahupun dalam bidang sosiologi. Masalah ini telah menjadi sangat penting dan dunia telah berusaha untuk menyelaraskan segala aktiviti yang melibatkan keselamatan dan kesihatan pekerjaan. Contohnya, dalam kajian Lanoie, Paul (1991) telah mengatakan, kerajaan Amerika Syarikat telah meningkatkan campur tangan untuk mengurangkan kemalangan dalam pekerjaan dan tahun 1983 hingga 1987 di Quebee. Campur tangan kerajaan ini telah menunjukkan pengurangan dalam kemalangan pekerjaan di Quebee dalam tahun-tahun tersebut. Manakala, kerajaan Malaysia menurut Abu Bakar Che Man (1997) telah membuat promosi tentang keselamatan dan kesihatan pekerjaan melalui peraturan sendiri dan telah membuat strategi perlaksanaannya melalui penguatkuasaan Undang-undang Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 (OSHA), Institut Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan Kebangsaan (NIOSH) dan Jabatan Keselamatan Kesihatan Pekerjaan (DOSH) akibat daripada masalah kemalangan pekerjaan yang telah berlaku dan sangat membimbangkan.

Manakala Phoon Wai Hoong (1997) mengatakan pengurusan kemalangan sangat penting untuk mengelakkan kemalangan pekerjaan berlaku di tempat kerja. Beliau mengatakan, terdapat beberapa langkah yang sepatutnya

dilakukan dan sangat penting kepada pekerja-pekerja dan pihak pengurusan dalam membuat pengurusan kemalangan di tempat kerja. Antara langkah-langkahnya seperti menjangkakan kemalangan, mengenalpasti kemalangan, menilai kemalangan, mengawal kemalangan dan memantau kemalangan. Peranan utama para majikan adalah untuk mengekalkan tahap keselamatan serta kesihatan para pekerja tetapi menjadi sangat sukar akibat daripada masalah penyelarasan keselamatan dan semua organisasi sama ada dalam negeri mahupun antarabangsa akan terus berusaha mengatasi masalah keselamatan dan kesihatan pekerjaan ini.

Oleh itu, banyak kajian telah dibuat untuk mengenalpasti masalah persekitaran atau situasi yang merbahaya di tempat kerja. Antara kajian-kajian yang telah dijalankan, terutamanya oleh Meenaksi dan Chee (1991) telah mendapati bahawa terdapat seramai 8000 daripada 36000 pekerja telah mengalami gangguan hilang pendengaran akibat terdedah kepada tahap suasana kerja yang sangat bising. Kajian selama 6 tahun ini telah dibuat oleh Jabatan Kilang dan Jentera terhadap pekerja kilang dalam lingkungan usia antara 26 tahun hingga 28 tahun. Kebanyakan mereka terdiri daripada pekerja-pekerja kilang tekstil, kilang industri pembungkusan, kilang kejuruteraan berat dan kilang percetakan. Penguatkuasaan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan 1994 di peruntukan di bawah Bahagian XI. Kuasa-kuasa diberi kepada Pegawai Keselamatan dan Kesihatan untuk mengambil tindakan bagi melaksanakan tujuan akta termasuklah kuasa untuk memasuki premis, memeriksa, meneliti, mengeledah, mengambil salinan, menyita dan menyiasat. Setelah kuasa-kuasa itu dilaksanakan, pegawai tersebut boleh mengambil langkah yang terakhir iaitu dengan mengemukakan notis kepada majikan.

KESIMPULAN

Sejak isu mengenai keselamatan meningkat dalam industri perkilangan, banyak kajian berkaitan keselamatan telah dijalankan. Kejadian kemalangan seperti yang sering berlaku di sektor perkilangan telah mengakibatkan kehilangan begitu ramai tenaga kerja dan kerugian harta benda berjuta-juta ringgit pada setiap tahun di negara ini. Kejadian kemalangan di dalam industri perkilangan sering dikaitkan dengan kecuaiian dalam pelaksanaan pekerjaan, pengabaian aspek keselamatan, pengabaian program-program kesedaran dan latihan, tiadanya disiplin, kurangnya komunikasi serta lain-lain lagi gangguan luar yang meningkatkan faktor pengaruh terjadinya kes kemalangan yang semakin meningkat hari ini. Dengan penguatkuasaan Akta Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan, dunia pekerjaan dan perindustrian di Malaysia telah memasuki era baru dengan perhatian yang serius diberikan kepada keselamatan dan kesihatan para pekerja. Kewujudan akta ini yang diperkenalkan oleh kerajaan hingga ke hari ini telah berjaya mencapai objektifnya iaitu menyediakan suasana kerja yang selamat dan sihat bukan sahaja terhadap pekerja tetapi sesiapa sahaja yang berada di tempat kerja.

RUJUKAN

- Ashari, H. (2003). Keselamatan dan kesihatan pekerjaan: Tanggungjawab siapa? *Jurnal Kemanusiaan*, 2, 73-83.
- Bahari, I. (2006). *Pengurusan keselamatan dan kesihatan pekerjaan*. Bangi, Malaysia: Mc Graw Hill.
- Halim, N. H. (2015). *Hubungan antara tahap keselamatan dengan disiplin dan stres kerja dalam kalangan pekerja industri*. Parit Raja: Universiti Tun Hussein Onn.
- Hassan, H. K. (1994). *Akta keselamatan dan kesihatan pekerjaan*. Kuala Lumpur: Fajar Bakti.
- Hassan, W. R. (2000). *Tahap kesedaran pekerjaan berhubung dengan keselamatan dan kesihatan di tempat kerja* Skudai, Malaysia: Universiti Teknologi Malaysia.
- Mahathevan, R. (1991, December 12-14). Occupational health and industrial safety: Proposal for legislative reform *Proceedings Pro No.6. Safety at Work in Malaysia: An Anthology of Current Research*, University of Malaya, Kuala Lumpur.
- Mohamed, I. (2018). *Sejarah keselamatan dan kesihatan pekerjaan*". Jabatan Kejuruteraan Mekanikal Politeknik Ibrahim Sultan. Diambil pada November 20, 2018 dari [http://www.academia.edu/29102640/DALAM SEJARAH_KESELAMATAN_DAN_KESIHATAN_PEKERJAAN](http://www.academia.edu/29102640/DALAM_SEJARAH_KESELAMATAN_DAN_KESIHATAN_PEKERJAAN).
- Mukhtar, M. (2001). *Tahap pengetahuan tentang keselamatan dan kesihatan pekerjaan di kalangan pekerja kilang elektronik*. Serdang, Malaysia: Universiti Putra Malaysia.